

Læseblus

en guide til brugerdrevne fællesskaber

Læseblus – en guide til brugerdrevne fællesskaber (2019)

Projektgruppe: Næstved Bibliotek og Borgerservice (Ida Eriksen, Ulla P. Andersen), Sorø Bibliotek og Bykontor (Elisabeth Tellerup), Slagelse Bibliotek & Borgerservice (Kirsten Rasmussen, Arne Larsen), Bornholms Folkebiblioteker (Michael Lauridsen, Franziska Z. Hanspach), KøgeBibliotekerne (Elisa Pretzmann)

Styregruppe: Stine B. Hermannsson (Næstved Bibliotek og Borgerservice), Mia Sørup (Sorø Bibliotek og Bykontor), Susanne K. Madsen (Slagelse Bibliotek & Borgerservice), Jon Madsen (Bornholms Folkebiblioteker)

Projektleder: Rasmus Lindahl (KøgeBibliotekerne)

Projektejer og styregruppeformand: René H. Øhlenschlæger (KøgeBibliotekerne)

Intern konsulent: Mette Tew (KøgeBibliotekerne)

Ønskes mere information om projektet, da kontakt projektleder på rasmus.sonne.lindahl@koege.dk

Projektet er støttet af Slots- og Kulturstyrelsens Udviklingspulje

Indhold

FORORD OG LÆSEVEJLEDNING	1
METODE OG TEORI	1
Design Thinking	2
De iterative faser	2
Research	3
Borgerlyst	3
Skalerbare arrangementer og Fokus på værtskab	4
Engagementstrappen	4
Empiri.....	6
Projektets struktur og styring.....	6
ANALYSE OG LÆRINGER	6
Iterative faser og borgerinvolvering.....	7
Research	7
TANKESÆTTET I LÆSEBLUS.....	9
Tab af kontrol - arbejdet med prototyper.....	9
Opmærksomhed på bevidste og ubevidste fællesskaber	10
Bibliotekets og brugerens rolle i Læseblus.....	11
Læseblusrejsen – rejsefører med blusset i ånden og hånden.....	13
Rejsetrin med mulighed for flere rejseførere.....	13
Eksempler på Læseblusrejsen	15
En Læseblusrejse som tilskuer og deltager	15
En Læseblusrejse fra at være deltager til medudvikler	15
LÆSEBLUS' SUCCESKRITERIER.....	16
KONKLUSION	16
Læseblus' udbytte	16
Læseblus og Design Thinking – øje for tankegangen	18
Læseblus – projektets konklusioner i lyset af den valgte projektstyring	18
Projektets anbefalinger til kommende Læseblus.....	19

FORORD OG LÆSEVEJLEDNING

Hvordan kan folkebiblioteket stimulere borgeres lyst til at starte og vedligeholde fællesskaber med litteraturen i fokus? Hvordan kan litteraturen bruges som bindeled mellem mennesker i en tid, hvor mange længes efter at være del af et fællesskab? Disse spørgsmål dannede baggrunden for udviklingsprojektet Læseblus.

Projektet har haft som formål at sætte blus på flere borgeres læselyst i kommunen ved at udvikle og teste en litteraturformidlingsstrategi, der sigter efter at blive brugerdrevet. Ligeledes ønskede projektet at tydeliggøre biblioteket som katalysator for litterære aktiviteter bredt ude i kommunen og ikke nødvendigvis kun i bibliotekets lokaler.

Projektet har ønsket at udvikle en behovsrevet Læseblus-metode til, hvordan biblioteket som drivende kraft opsøger og initierer fællesskaber med litteraturen som bindeled, og hvor fællesskaberne stræbes efter at blive brugerdrevne. Projektet har i perioden testet, afprøvet og udviklet metoden Læseblus på ti forskellige målgrupper.

Til udvikling og sparring af konceptet har Nadja Pass, udvikler af Borgerlyst og Samtidens Akademi, været benyttet i hele projektets løbetid. Dette for at anvende Pass' viden og erfaring med fællesskaber og brugerinddragelse, samt hvordan man skaber rum og tid til fordybelse og samtaler i et travlt samfund.

I rapportens indledende del vil der være fokus på projektets struktur, projektets cases, samt de metoder der er blevet benyttet og afprøvet i projektets løbetid. Et væsentligt metodisk omdrejningspunkt har været Design Thinking For Libraries (fremadrettet kaldet Design Thinking), herunder udviklingen og brugen af prototyper samt værdien og bevidstheden om at arbejde i iterative faser. Derefter følger analysen og de læringer, der er udredt i Projekt Læseblus, hvor der bl.a. lægges en særlig opmærksom på betydningen af bevidste og ubevidste fællesskaber, og hvordan der kan arbejdes med forskellige typer af fællesskaber med Læseblus som det centrale mål.

I arbejdet med Læseblus er det et mål, at fællesskaberne bliver brugerdrevne. Rapporten fortæller via tekst og figurer både om, hvordan man bliver opmærksom på bibliotekets og borgerens rolle, men også om, hvordan man bliver opmærksom på fællesskabets engagement, begejstring og roller. Således bliver gruppen dynamisk, og der kan skabes bevægelse i de involveredes engagement i fællesskabet.

Ligeledes kommer der konkrete værktøjer til, hvordan man som bibliotek kan arbejde strategisk hen mod at sandsynliggøre brugerdrevne læsefællesskaber. I projektperioden er der blevet udviklet et særligt tankesæt, der er yderst relevant i forhold til at skabe og handle på borgerinvolvering og at arbejde med Læseblus i al almindelighed.

Der afsluttes med en konklusion og primære anbefalinger til andre biblioteker, der skal arbejde med borgerinddragelse, fællesskab og litteratur via Læseblus.

METODE OG TEORI

Det har været essentielt og en præmis for Projekt Læseblus, at de udviklede metoder i Læseblus skulle være behovsrevne og udviklede via borgerinddragelse. Derfor har der fra starten været

fokus på at benytte metoden Design Thinking og principperne derfra, samt knytte Nadja Pass til projektet som ekstern konsulent til udvikling af fællesskaber.

Design Thinking

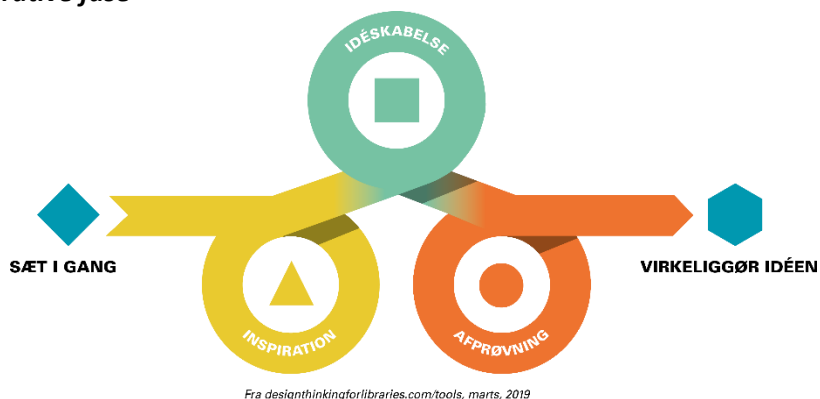
Projektet har valgt at arbejde med udvalgte principper fra Design Thinking ud fra metodens fokus på brugerinddragelse. Disse er de iterative faser, arbejdet med prototyper og research. De udvalgte principper vil kort uddybes i det følgende.

De iterative faser

Helt centralt for Design Thinking er at arbejde med prototyper og at udvikling sker i iterative faser fremfor lineære forløb. Et lineært forløb i biblioteksregi kan eksempelvis illustreres ved arrangementer, hvor forløbet fra start til slut bliver planlagt uden plads til væsentlige overvejelser om ændringer i forhold til det oprindeligt planlagte.

Den iterative fase er vist på figur 1 og de tre trin i den iterative fase – Inspiration, Idéskabelse og Afprøvning - udfoldes derefter kort.

Figur 1: Den iterative fase

INSPIRATION handler om at søge viden og belyser potentielle udfordringer og behov, samt hvordan dette kan gribes an. Det drejer sig altså om at opsøge forskellig slags data (input, antagelser, teori etc.), der vil sætte en inspiration i gang.

IDÉSKABELSE er at arbejde systematisk med idégenerering og komme med håndgribelige løsninger på opfyldelse af et behov, som borgerne har. Der skal være særlig opmærksomhed på, at idéerne hele tiden skal være åbne for ændringer og derfor ikke være for fastlåste og lineære i dens opbygning.

AFPRØVNING: Idéen virkeliggøres ved at en prototype testes og afprøves sammen med målgruppen.

Efter afprøvningen skal der vurderes, om der er nok informationer til at besvare de potentielle udfordringer og behov, som blev fundet under Inspiration. Eller er der kommet ny inspiration til at tilrette den oprindelige idé, og dermed tage endnu en tur i en iterative fase?

Research

Research knytter sig tæt til første del af den iterative fase, Inspiration, der er borgerinddragende og borgerorienteret. Der skal være opmærksomhed på, at der kan være forskel på, hvad en kommende Læseblusser siger og gør, og hvad en kommende Læseblusser tænker og føler. Den tidlige borgerinddragelse skal være med til at udfordre egne antagelser om den pågældende målgruppe, og dette kan gøres med forskellige greb.

I det følgende er opridset fire Læseblus-relevante research-metoder fra Design Thinking, der i vilkårlig rækkefølge bruges til at få researchet sin potentielle målgruppe på.

BRUGERINTERVIEWET

Brugerinterviewet er essentielt for Læseblus, og det er her, at der er mulighed for at komme i dybden med forståelsen af brugerne. Der kan via spørgsmål om fx brugs- og fritidsmønstre opnås en indikation på om, og hvordan et fællesskab kan tilrettelægges. Alt afhængigt af mennesketyper skal dette tilrettelægges efter de enkeltes behov og situationer.

EKSPERTINTERVIEWET

Her tages der kontakt til personer, der har en udvidet viden og særligt input om målgruppen. Der researches informationer om, hvordan gruppen er, og hvilke tilgange til dem, der må antages at fungere bedst muligt. Denne tilgang er i særdeleshed brugbar, hvis informationer om målgruppen er sparsomme og ønskes belyst inden en eventuel kontakt til målgruppen.

ANALOGI-RESEARCH

Med denne research-metode lader man sig inspirere af lignende miljøer eller institutioner. Disse miljøer behøver ikke nødvendigvis at være biblioteker, men kan i ligeså stor grad være andre typer af institutioner, der lykkes med at etablere fællesskaber.

OBSERVATION

Når der observeres, kan der både være en opmærksomhed på, hvordan mennesker interagerer med hinanden i al almindelighed, men der kan også undersøges, om der er forskel på værdier og holdninger (fx udsagn, der bliver sagt under Brugerinterviewet) og faktisk gøren og laden.

Borgerlyst

I det kommende vil der sættes fokus på udvalgte metoder fra Nadja Pass og Borgerlyst, der benyttes i Læseblus.

Disse begreber er at finde i Nadja Pass' og Andreas Lloyds bog "Borgerlyst – Handlekraft i hverdagen" (2013), hvori metoderne bliver uddybet yderligere.

Væsentligt for Nadja Pass og den måde hun har inspireret projektet på, har været ved at understrege vigtigheden i at have en åben og nysgerrig tilstedeværelse og tilgang overfor 1) verden omkring én, 2) de muligheder man støder ind i, og 3) de mennesker man møder på sin vej. Denne tilstedeværelse og opmærksomhed skal forme sig efter emnet og lokationen, og den skal udvikle sig

i samspil mellem deltagerne og biblioteksformidleren. Det følgende introducerer kort Skalerbare arrangementer og Fokus på værtskab, og vil derefter i større grad udfolde Engagementstrappen.

Skalerbare arrangementer og Fokus på værtskab

SKALERBARE ARRANGEMENTER

Både udviklingen af Læseblus og Læseblus som endelig metode, har opmærksomhed på borgernes behov og, hvordan Læseblus-aktiviteten bedst udfylder dette. Derfor skal der også tænkes i moduler- og skalerbare aktiviteter.

Læseblus som aktivitet har dermed ikke en fast foruddefineret størrelse, som den skal opfylde, men moduleres og udvikles efter brugernes behov, således, at Læsebluset både kan rumme de mange og de få. Både aktiviteter med mange og med færre kan i Læseblus udfylde brugerens behov i samspil med biblioteket.

FOKUS PÅ VÆRTSKAB

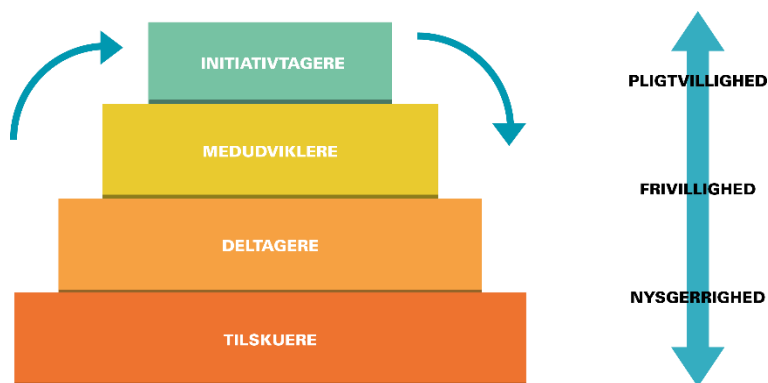
Da Læseblus har som metode og mål, at fællesskabet skal være så brugerdrevet som muligt, er det vigtigt at have fokus på et skalerbart værtskab – både i forhold til opstart, men også på sigt. Fællesskabet skal tilføres den begejstring eller engagement, som er nødvendig for at etablere og initiere brugerdrevne aktiviteter. Eksempler på forskellige typer af værtskab, der skal leveres af enten biblioteksformidleren eller deltagerne er:

- at have én fast ordstyrer og/eller fremlægger fra gang til gang.
- at have én stærk fast vært/facilitator, der skaber rammerne og får dialogen i gang, som det blandt andet kendes i Borgerlysts Samtalesaloner
- at have én stærk fast vært/facilitator, men mange medudviklere i gruppen der deler ansvaret for indholdet til aktiviteterne
- at der skiftes mellem, hvem der har ansvaret, vælger bøgerne, planlægger møderne etc.
- at have et 'distribueret værtskab'. Her følges der faste 'opskrifter' eller rammer for møderne, som gør det let for andre at indtage værtsrollen.

Engagementstrappen

Med engagementstrappen på figur 2 belyses det, hvordan biblioteksformidlerens og brugerens rolle kan ændre sig over tid. Engagementstrappen handler om at være opmærksom på de forskellige niveauer, der kan identificeres i et fællesskab, samt den synliggør muligheden for, at de forskellige involverede kan trappe op eller ned i deres grad af deltagelse.

Figur 2: Engagementstrappen

Fra A. Lloyd & N. Pass, *Borgerlyst*, 2013

Trappen består fire trin:

TILSKUERE skal forstås som dem, der er opmærksomme på eller bliver oplyst om bibliotekets tilbud og aktiviteter via fx nyhedsbreve, sociale medier, hjemmeside, plakater for aktiviteter etc. *Tilskuere* kan være med til at formidle om aktiviteter og tilbud uden at være deltager i dem.

DELTAGERE er dem, der tager en konkret handling i forhold til bibliotekets tilbud. Dette kan på et af de lavere niveauer være, at en bruger 'blot' dukker op til aktiviteten og deltager. De er nysgerrige på emnet for tiltaget, men er ikke nødvendigvis afklaret, om det er noget, de vil bidrage mere eller mindre med. Jo større begejstring de får som *deltagere* desto større mulighed for, at deltagerne trapper op.

MEDUDVIKLERE er for det første begejstrede for aktiviteten og er med til at videreudvikle idéen med energien fra deres egne behov. I takt med at aktiviteten i større grad tager udgangspunkt i *medudviklerens* tanker og behov, opstår der også et ejerskab og engagement for aktiviteten. De spiller dermed ind i aktiviteten med større handlinger end *deltageren*, og har dermed også mulighed for at efterlade et tydeligere spor i aktiviteten.

INITIATIVTAGERNE er dem, som har taget initiativ til aktiviteten, eller er dem, som overtager rollen fra den foregående initiativtager, der nu er ved at forlade trinnet. De sætter og holder ting i gang, og det er dem, der formidler og fastholder de værdier, mål og ånd, som aktiviteten besidder. De er med til at sætte rammerne for aktiviteterne, og de er åbne overfor at lade folk skabe og videreudvikle aktiviteten sammen med dem.

Til højre i figuren er der en indikation på deltagerens engagement i aktiviteten. På mindste niveau er *tilskueren* præget af nysgerrighed, hvorefter frivilligheden byder sig på. På øverste trin ser vi en pligtvillighed for aktiviteten fra *initiativtageren*.

Empiri

I Projektet har hvert bibliotek arbejdet med to målgrupper, der er udvalgt ud fra lokale behov i en dialog mellem styregrupperepræsentanten og projektdeltageren. Dette valg er baseret på en antagelse om at styrke ejerskabet og energien i samspillet mellem projektdeltager og målgruppen ved at løse lokale behov fremfor en overordnet ensretning af målgrupper, der ikke var aktuelle i de respektive kommuner. Dette har udmundet sig i ti cases, der alle har arbejdet med prototyper i Læseblus. Det er ud fra disse, at det endelige Læseblus er analyseret og udviklet fra.

Case 1: Beboere i et almennyttigt boligbyggeri

Case 2: Ældre, der deltog i tilbuddet 'Hjernefrisk'

Case 3: Strikke-entusiaster

Case 4: Krigsveteraner

Case 5: Skilsmissebørn i 2.-5. klasse

Case 6: Voksne ordblinde

Case 7: Erhvervsaktive kvinder i alderen 20-50 med en travl hverdag

Case 8: Nye borgere i kommunen

Case 9: Forældre til børn i 4.-6. klasse

Case 10: Stamkunder på den lokale kaffebar

De forskellige cases og erfaringer heraf bringes i spil og inddrages i analysen.

Projektets struktur og styring

Til at sikre projektets fremdrift, styring og resultater har fem folkebiblioteker fra Slagelse, Sorø, Næstved, Bornholm og Køge deltaget som samarbejdspartnere i projektet. Der har været én fælles projektgruppe samt lokale projektgrupper. Den overordnede styring har været varetaget af styregruppen, der bestod af én ledelsesrepræsentant fra hvert deltagende bibliotek. Den overordnede projektledelse og projektejerskab har været varetaget af KøgeBibliotekerne.

Det har været et metodisk valg at lægge et stort ansvar og autonomi ud til de enkelte biblioteker i udviklingen og afprøvningen af prototyperne til Læseblus. Målet var at styrke projektet gennem lokal autonomi og agilitet. Processen i Læseblus har været, at selve indsamlingen af data og empiri blev gjort lokalt på de fem deltagende biblioteker. Det lokale gruppemedlem var her lokal projektleder sammen med en eventuel egenfinansieret lokal projektgruppe. De fem involverede biblioteker har haft autonomi til at vælge og arbejde empirisk med målgrupperne efter eget valg, samt vurdere det lokale projekts volumen ud fra et på forhånd aftalt minimums ressourceniveau. Den indsamlede data og empiri blev derfra delt og behandlet på fælles internater og gruppedage. Der har været tre fælles internater og fem fælles gruppedage. Her blev data analyseret og udviklet yderligere i iterative faser af projektgruppen – både i forhold til de videre lokale processer og den lokale udvikling af målgrupperne, men også i de fælles indsigter, der udtrækkes i denne rapport. I afsnittet Læseblus' organisationsstruktur kommer der en nærmere konklusion på denne strukturs betydning for projektet og projektets resultater.

ANALYSE OG LÆRINGER

I det følgende vil rapporten fortælle om den læring som arbejdet med metoderne og empirien har givet i Projekt Læseblus, og der vil komme udvalgte eksempler på, hvordan projektet er kommet frem til de læringer.

Overordnet har de beskrevne metoder været udført og testet i alle ti prototyper, og afsnittet er et produkt af de indsigter, der er kommet i arbejdet med dette. Brugen, analysen og læringen af metoderne lapper i mange tilfælde ind over hinanden, men afsnittet forsøger at adskille de anvendte metoder, analysen og læringen heraf.

Iterative faser og borgerinvolvering

Arbejdet med de iterative faser har været en gennemgående metode, der er blevet brugt både til udviklingen af de ti prototyper, men som også er blevet brugt til udviklingen og gennemførelsen af det overordnede projekt. Det har været projektets præmis at arbejde reflektivt og iterativt i arbejdet, samt udvise villighed til at lave eventuelle ændringer og justeringer løbende i processen.

Eksempelvis var der i case 8 (nye borgere i kommunen) i den indledende 'Inspiration' en idé fra bibliotekets side om at udvikle Læseblus sammen med nye tilflyttere i kommunen til en i forvejen planlagt aktivitet. Via spørgsmål og indsamling af empiri fra målgruppen mundede det ud i et arrangement, som var en prototype af et arrangement. Dette blev 'afprøvet' i form af en litteraturaktivitet, der på samme måde startede en ny iterativ fase sammen med målgruppen med den nye viden og input, som den første afprøvning havde givet.

En anden type brug af den iterative fase og udviklingen af en prototype kan ses i case 10 (stamkunder på den lokale kaffebar). Her blev selve indbydelsen til aktiviteterne udviklet som prototype via iterative faser med brugerinddragelse og endte med at ramme en tone og sprog, der appellerede til målgruppen.

Derfor skal prototyper i Læseblus både ses om store og små handlinger, hvor noget – uanfægtet om det er en indbydelse eller aktivitet – bliver afprøvet på målgruppen, og hvor læringen derfra bringes i spil i næste fase af forløbet.

Læringer fra projektet har vist sig, at arbejdet med borgerinvolvering og det, at der ikke arbejdes i mere traditionelle litterære forløb, hvor der fx er tydelig start/slut og en fast ide om, hvad aktiviteten skal omhandle, kan være udfordrende. Det var svært og grænseoverskridende for flere at tage kontakt til en målgruppe uden at have en fast idé om, hvad det konkrete mål var. Omvendt har projektgruppen været meget tilfredse med flere af de aktiviteter og tiltag, der rent faktisk er kommet ud af den anderledes brugerinddragende ageren. Rapporten kommer omkring mere af dette, da det udfoldes blandt andet i afsnittet om tankesættet i Læseblus.

Research

I Læseblus har den centrale research i Læseblus været brugerinterviewet, mens de andre research-metoder i større grad har været indledende metoder, der har givet input og information om målgruppen.

Brugerinterviewet er foretaget i alle ti prototyper. Som eksempel kan nævnes case 1 (beboere i et almennyttigt boligbyggeri), hvor det hurtigt blev gjort klart via brugerne, at hvis litteraturen skulle være en del af fællesskabet, så skulle det være via leg og sjov. Derfor kunne der videretænkes formater, hvor litteraturen som middel kunne styrke et fællesskab. Et andet eksempel kan være i case 3 (strikke-entusiastene), hvor der via interviews og brugerinddragelse blev fundet ud af, at litteraturens rolle skulle fungere som et akkompagnement – og altså sidestilles med strikningen. Derfor kom der i denne prototype fokus på de fortællinger en tekst kan afføde kontra teoretiske analyser af teksten.

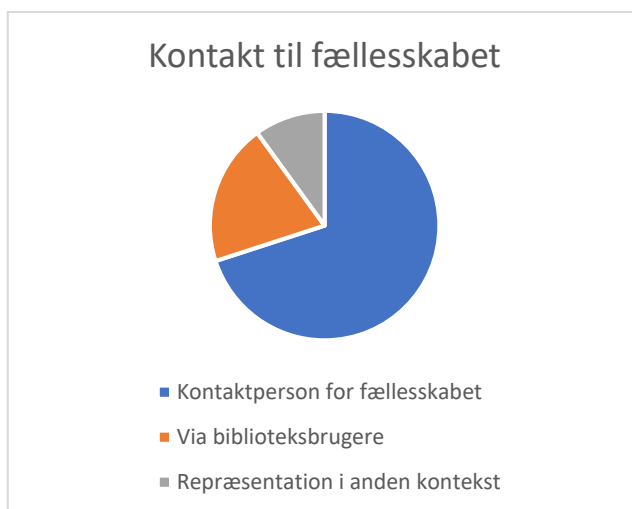
Ekspertinterviews har i Læseblus blandt andet være benyttet i case 4 (krigsveteraner) og case 6 (voksne ordblinde). Her var der antagelser om, at grupperne kunne være sårbare. Derfor blev der antaget, at det ville styrke kommunikationen til målgruppen, hvis der blev opsøgt forhåndsviden om målgruppen via en ekspert. Disse interviews gjorde både biblioteksformidleren klogere på målgruppen, og den resulterede i anbefalinger til, hvem der kunne være potentielle kontaktpersoner i de respektive fællesskaber, således at det essentielle brugerinterview kunne etableres.

Research-metoderne Analogi-research og Observation er kun i mindre grad benyttet i udviklingen af Læseblus. Observation handler om nysgerrighed og dermed at være ekstraordinært opmærksom på de rum, som borgerne finder sig i, for at opsnuse potentielle behov. I case 9 (forældre til børn i 4.-6. klasse) var det en observation i biblioteksrummet, der resulterede i brugerinterview og som på baggrund af observationen og brugerinterviewet endte i en Læseblus-prototype. Bibliotekets rum er selvfølgelig oplagt til dette, men det handler i ligeså høj grad om at være opmærksom på ens øvrige omgivelser. Analogi-researchen blev brugt i case 2 (ældre, der deltog i tilbuddet 'Hjernefrisk'), hvor der allerede var etableret et fællesskab qua projektet Hjernefrisk. I denne prototype blev der derfor først researchet på den overordnede Hjernefrisk-målgruppe. Herefter blev der reflekteret videre på, om der var noget i dette fællesskab, der kunne være relevant for et Læseblus-fællesskab. Det skete ved, at Læseblus-tankerne blev præsenteret for deltagerne til Hjernefrisk, og dem, der fandt de tanker spændende, blev derefter inddraget brugerinterviews.

Det kan være klogt og givende at benytte sig af researchmetoder som Ekspertinterview, Analogi-research og Observation, men det skal være i begrænset omfang. Den centrale læring og udvikling i Læseblus sker nemlig *med* brugerne og ikke *rundt om* brugerne. Det oplevede vi blandt andet i case 6 (voksne ordblinde), hvor der måske blev brugt unødigt meget tid på at tale med eksperter, og som resulterede i, at brugerinterviewet blev skubbet foran sig. Derfor skal der være opmærksomhed på, at ekstern viden om en målgruppe kan være nyttig, men at det ikke skal opfattes som en sovepude eller et ubevidst fravalg for at slippe for tage kontakt til et fællesskab. Erfaringer fra projektet viser, at det kan være svært at tage kontakt til brugeren med noget, man ikke selv på daværende tidspunkt ser hele idéen i, og derfor kommer til at bruge unødvendigt meget tid på små iterative faser ved fx ekspertinterviews eller andre research-typer, der ikke i så høj grad er brugerorienteret. Der er altså risiko for, at usikkerheden hos biblioteksformidleren eller initiativtageren til Læseblus kan bremse udviklingen af Læseblus, hvis der ikke tages højde for denne.

I Læseblus har det vist sig, at Ekspertinterviewet kan åbne op for potentielle brugere til Læseblusset, og at dette interview kan være et vigtigt skridt mod et Læseblus. Som det ses i figur 3 – *Kontakt til fællesskabet*, så har størstedelen af Læseblus-prototyperne opnået deres kontakt til brugerne via en 'ekspert'. Dette kunne fx være en boligsocial medarbejder fra et boligselskab, en formand for en forening, en butiksejer etc. Læseblus er dermed primært opsøgende fra bibliotekets side og vil med dette også få fat i potentielle ikke-brugere af biblioteket, mens de resterende prototyper er et produkt, der er skabt via opmærksom og nysgerrighed på biblioteksbrugerens behov.

Figur 3: Kontakt til fællesskabet

TANKESÆTTET I LÆSEBLUS

For at skabe borgerinvolverede Læseblus kan det være nødvendigt for biblioteket og biblioteksformidleren at være opmærksom på et særligt *tankesæt*, der øger sandsynligheden for brugerdrevne aktiviteter med biblioteket som katalyserende kraft.

Erfaringerne gjort under researchen, viser vigtigheden i at gå til en Læseblus-opgave med et tankesæt, der adskiller sig fra det, som vi normalt ser ved mere klassiske biblioteksarrangementer, der oftest ikke er brugerdrevet og brugerinvolverende i sin form. Ikke to mennesker er ens, og der er derfor uendelig mange måder læsefællesskaber og Læseblus kan opstå på. Ligeledes er det vigtigt at være åben overfor, at litteraturen i Læseblus både kan være et middel og et mål til at opnå nye fællesskaber - alt afhængigt af typen af fællesskab og dets behov. Det følgende vil tydeliggøre, hvordan bibliotekerne via brugerinddragelse kan udvikle Læseblus – fællesskaber med udgangspunkt i litteratur – i deres kommuner.

Tab af kontrol - arbejdet med prototyper

Som opmærksomhedspunkter i at arbejde med prototyper er det vigtigt at pointere det mulige tab af kontrol fra biblioteksformidlerens side, som kan opstå i disse processer. Dette sker, da der som udgangspunkt indledende i Læseblus ikke er et klart billede af indholdet til aktiviteterne. Det er også i dette arbejde med prototyper, at de iterative processer folder sig ud som en præmis for Læseblusset. Det er her vigtigt, at biblioteksformidleren er villig til at turde begive sig ud på dybt vand uden at miste sin faglighed.

Som tommelfingerregel i Læseblus er det ganske vist, at biblioteksformidleren ikke kan læse sig til et Læseblus, men at det skal testes og afprøves med brugeren.

Alle prototyper og involverede i projektet har skullet udfordre egne antagelser – både om borgere og om os selv. Dette må ses som endnu en præmis for at skabe og opsøge Læseblus. Måden dette er gjort på i samtlige prototyper, er ved at benytte sig af en eller flere af de nævnte research-metoder. Ved at udfordre antagelser via diverse research- og interviewformer udfordrer man de tanker og konklusioner om folk, som måske bygger på gammel empiri, data og udokumenterede antagelser. Her kan det både være ved bibliotekets egne antagelser af målgruppen, men i ligeså høj grad målgruppens antagelser om biblioteket, som der er mulighed for at ændre.

En vigtig opmærksomhed er, at borgerinddragelsen og bibliotekets antagelsesudfordringer ikke nødvendigvis giver et repræsentativt billede af målgruppen. Men de kan give en indikation på, hvad der fungerer for netop dem og det potentielle samarbejde med biblioteket. Brugernes svar vil altid være en indikator på potentialet – eller mangel på samme for - for målgruppen, uanset om det er repræsentativt eller ej. En væsentlig afledt refleksion i dette er, at der via dialogen med en repræsentant fra et fællesskab måske lukkes døre til den oprindelige tiltænkte Læseblus-målgruppe, men at der samtidig kan åbnes døre op ud fra personens øvrige interesseområder.

I den forbindelse har Læseblus afsløret en markant opmærksomhed - og læring - på potentialet i at skelne mellem bevidste og ubevidste fællesskaber.

Opmærksomhed på bevidste og ubevidste fællesskaber

Erfaringer fra udviklingen af Læseblus har tydeliggjort to forskellige slags fællesskaber, der begge kan skabe Læseblus. Dette kalder vi bevidste og ubevidste fællesskaber. Et bevidst fællesskab er et fællesskab, hvor deltagerne allerede er bevidste om de sociale relationer i gruppen samt de evt. strukturelle rammer, der udgør fællesskabet og binder fællesskabet sammen. Ubevidste fællesskaber derimod er potentielle relationer hos en gruppe folk, hvor bibliotekerne går ind og synliggør potentialet og på sigt har mulighed for at gøre det ubevidste fællesskab til et bevidst fællesskab.

Forskellige typer af fællesskaber giver forskellige muligheder for biblioteket at handle på. Det er her vigtigt at være opmærksom på, om der er tale om et bevidst eller ubevidst fællesskab.

Bevidste fællesskaber kan være udfordrende for biblioteket at byde ind i, da der er risiko for at forstyrre et frirum. Derimod er der større sandsynlighed for at gøre et ubevidst fællesskab opmærksom på fællesskabets potentiale, der kan udvikles og kickstartes med biblioteket som den katalyserende kraft.

Et eksempel på et ubevidst fællesskab, der er opsøgt i udviklingen af Læseblus er case 1 (beboere i et almennyttigt boligbyggeri), hvor målgruppen med Læseblus og litteratur blev gjort opmærksom på at styrke relationen og fællesskabet. Andre eksempler kan være i aktiviteter, hvor biblioteket er med til at samle folk om en given ting eller emne. Dette eksemplificeres i case 6 (voksne ordblinde), hvor der var en biblioteksfaglig indsats på at nå ud til ordblinde, og i case 8 (nye borgere i kommunen), hvor der i forvejen var en aktivitet, der muligvis også kunne samle folk til et potentielt Læseblus. I bilaget *Projekt Læseblus – en brugerevaluering*, der er en eksternt udarbejdet evaluering af Læseblus' brugere, bliver der fortalt om de deltagende stamkunder på kaffebaren i case 10:

"For flere af deltagerne var det også rart, at gruppen var nyoprettet og ikke en fasttømret gruppe. Én af deltagerne fremhæver, at det var en icebreaker, at arbejde specifikt med emnerne the, kaffe og chokolade¹".

Skønt det umiddelbare kendskab fra bibliotekets side til bevidste fællesskaber nok er størst, og der i projektgruppen var antagelser om, at det er nemmere at tilgå kontakt og indhold i disse, har der vist sig i projektets prototyper, at der kan være udfordringer i at skabe Læseblus i disse. Dette illustreres i case 4 med krigsveteranerne. Her blev der indledningsvis researchet via ekspertinterviews med det mål at blive klogere på de udvalgte fællesskaber, og hvordan en kontakt

---

¹ *Projekt Læseblus – en brugerevaluering* (2019), Sarah Line Thomsen og John Andersen, s. 9

evt. kunne etableres. Men når der tages kontakt til et bevidst fællesskab, så må der formodes, at fællesskabet allerede er centreret om et givent emne. Her vil biblioteket muligvis forstyrre det frirum, som fællesskabet bruges til. Det har vist sig svært at tilbyde Læseblus i de fællesskaber med målgrupper, der mødes om fragile og skrøbelige emner såsom fx skilsmissebørn eller krigsveteraner. Læseblus' hensigt er at skabe engagement og begejstring for på sigt at gøre det selvkørende, og dette er modsatrettet det, som er disse målgruppers behov i dette tilfælde.

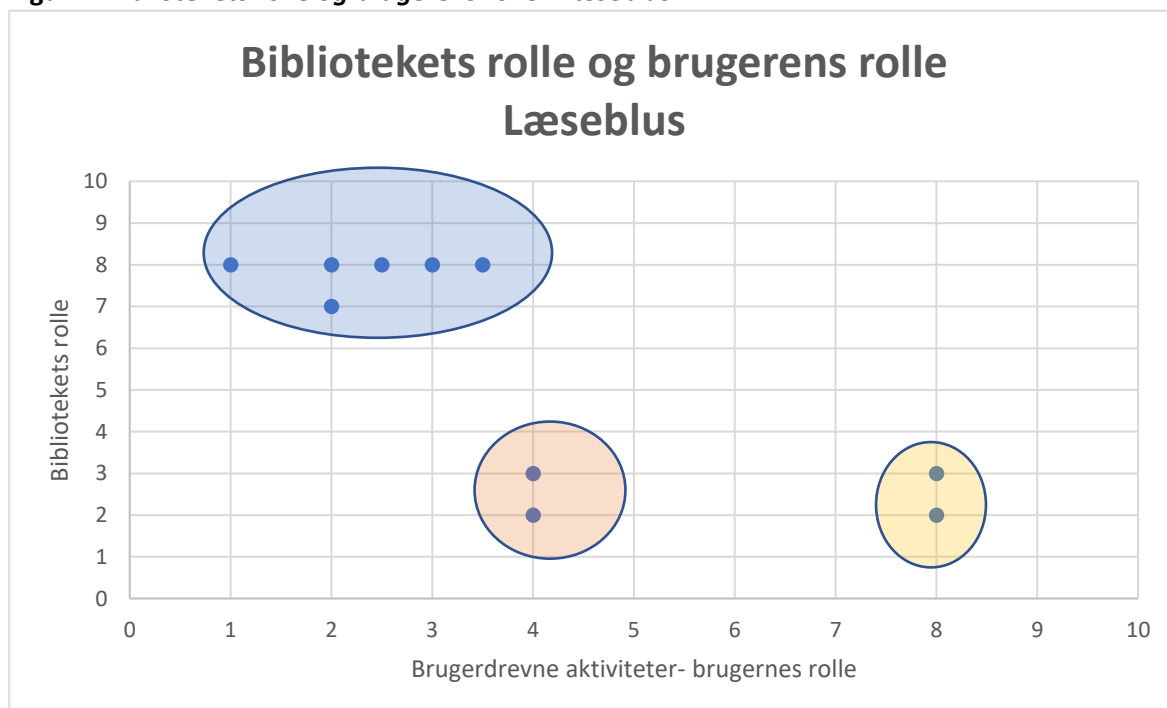
Tankesættet ved bevidste og ubevidste fællesskaber understreger en væsentlig metodisk læring ved Læseblus, nemlig vigtigheden i kontinuerligt at udfordre egne antagelser om mennesker og fællesskaber. Dette er vigtigt, når Læseblus skal etableres, og rollerne i Læseblus' metode skal kvalificeres.

Bibliotekets og brugerens rolle i Læseblus

Når kontakten til et potentielt Læseblus er taget, er det relevant at have fokus på, hvor rejsen med modtageren er tiltænkt at ende. Derfor er det en god idé at reflektere over bibliotekets rolle i aktiviteten både i starten af processen, men også over bibliotekets rolle på sigt. Man kan stille sig spørgsmål som fx: er der mulighed for, at dette fællesskab kan udvikle sig til 'initiativtagere' (Jf. Engagementstrappen,)? Er dette fællesskabs potentiale i Læseblus-kontekst blot som 'tilskuere' eller 'deltagere', og vil bibliotekets rolle i givet fald på sigt vedblive med at være 'initiativtager'? Dette skal biblioteksformidleren overveje, og det skal vurderes om ressourcerne til fællesskabet reelt er realistisk. Her er læringen om fællesskabets karakter vigtig.

Figur 4 omkring bibliotekets og brugerens rolle viser, hvordan de forskellige cases i projektet har placeret sig i et koordinatsystem, som det så ud inden alle aktiviteterne var afsluttet i projektets løbetid. Koordinatsystemet læses sådan, at bibliotekets rolle går fra lav til høj på y-aksen, og sandsynligheden for, at fællesskabet kan blive brugerdrevet – og dermed brugerens rolle – går fra lav til høj på x-aksen.

Figur 4: Bibliotekets rolle og brugerens rolle - Læseblus

Der samler sig tre klynger:

Klynge 1 hvor bibliotekets rolle er stor, mens brugerens rolle forholdsvis lav (blå)

Klynge 2 hvor bibliotekets rolle er lav, mens brugerens rolle er middel (orange)

Klynge 3 hvor bibliotekets rolle er lav, men brugerens rolle er høj og der dermed er en større forventning om, at aktiviteten kan blive brugerdrevet over tid (gul)

Figuren viser, at størstedelen af prototyperne har haft udfordringer med at få skabt en udvikling i aktiviteten, hvor bibliotekets rolle mindskes over tid. Ikke desto mindre tegner der sig nogle læringer:

Indsigterne og kendetegnende for klynge 1 (blå) er blandt andet, at mange af disse grupper er forløb med en tydelig start og slut. Derudover er der flere fællesskaber, der kan kategoriseres som skrøbelige målgrupper (fx krigsveteraner og skilsmissebørn). Bibliotekets rolle er derfor stor, da biblioteket skal facilitere og lede disse møder. En væsentlig pointe fra klynge 1 er også, at biblioteksformidleren er nødvendig for at skabe fremdrift i fællesskabet. Biblioteket i denne klynge er repræsenteret ved biblioteksformidleren, sådan som vi også kender det ved mange klassiske biblioteksarrangementer.

De cases, der indgår i denne klynge, er case 2 (ældre, der deltog i tilbuddet 'Hjernefrisk'), case 4 (krigsveteraner), case 5 (skilsmissebørn i 2.-5. klasse), case 6 (voksne ordblinde), case 8 (nye borgere i kommunen) og case 9 (forældre til børn i 4.-6. klasse).

I klynge 2 (orange) tegner der sig nogle andre mønstre, da der i disse grupper er tale om anden type fællesskaber, hvor litteraturen formodes at have en mere romantiseret værdi for de involverede. Der er her et ønske og en drøm om at læse noget mere. Biblioteket har i disse tilfælde været det sidste puf, der har fået det til at ske. Fællesskabet i disse grupper er i mindre grad centreret om tunge, personlige og svære emner, men er i højere grad præget af lysten til at være sammen med andre.

I denne klynge drejer det sig om case 7 (erhvervsaktive kvinder i alderen 20-50 år med en travl hverdag) og case 10 (stamkunder på den lokale kaffebar).

I klynge 3 (gul) er der først og fremmest en lyst og vilje til fællesskab. Fællesskabet havde som udgangspunkt ikke behøvet at være centreret om litteraturen, men det er det blevet. Det er dét, der har lagt grobunden for fællesskabet. Derudover spiller geografi også en væsentlig rolle her, da deltagerne ikke skal rykke sig meget geografisk for at deltage, da biblioteket enten kommer ud til dem, eller de er bosat tæt på biblioteket. Dette bliver også fremhævet i konklusionen i den eksterne brugerevaluering, hvor *"Det er entydigt, at deltagerne satte stor pris på, at projekt Læseblus arrangementer blev afholdt i nærheden af deres bopæl."*² Fællesskabssammenhængen er også interessant at kigge på, da fællesskabet i disse er mere løst koblet end i mange af de andre fællesskaber, som har haft en fast deltagerkreds. Dette kommer også til udtryk i brugerevalueringen, hvor der bliver givet udtryk for, *"at de [målgruppen] syntes det er rart, at man ikke forpligter sig til aktiviteterne, som man eksempel skal på aftenskolerne: "så skal man melde sig til et eller andet for et halvt år, og hvis man så ikke synes det er sjovt, så er det ærgerligt."*³

---

² Projekt Læseblus – en brugerevaluering (2019), Sarah Line Thomsen og John Andersen, s. 30

³ Projekt Læseblus – en brugerevaluering (2019), Sarah Line Thomsen og John Andersen, s. 13

Endelig er det også vigtigt at påpege, at det i disse grupper er underholdning, og det mere let fordøjelige litteratur, der er omdrejningspunktet. De to cases i denne klynge er case 1 (beboere i et almennyttigt boligbyggeri) og case 3 (strikke-entusiaster).

Groft karikeret så fungerer litteraturens rolle i klynge 1 primært som mål, mens den i klynge 2 og 3 i større grad bærer præg af at fungere som middel. På baggrund af dette kan der kort sammenfattes, at for at skabe og initiere fællesskaber med litteraturen som omdrejningspunkt, kan der med fordel arbejdes med litteraturen som middel. Dette skal til for at understøtte det engagement og begejstring, som på sigt er nødvendig for, at deltagere i fællesskabet ønsker at træde op ad engagementstrappen og videre ud i Læseblusrejsen.

Læseblusrejsen – rejsefører med blusset i ånden og hånden

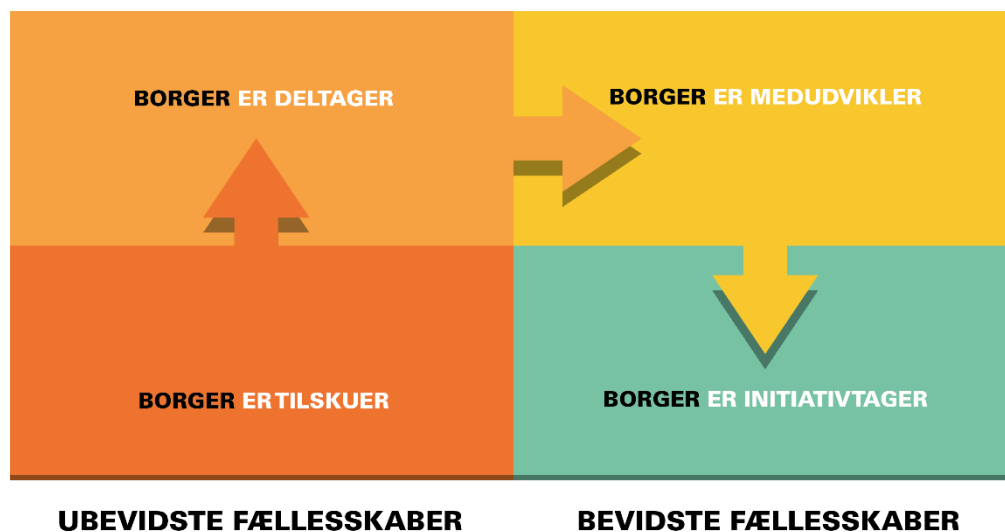
I forhold til at skabe engagementet og begejstring i Læseblus har erfaringerne vist, at det ofte vil være biblioteksformidleren, eventuelt sammen med en borger, der tænder for et Læseblus, og dermed er pligtvillig initiativtager. Det betyder, at man i en periode pålægger sig at skabe rammerne for fællesskabet. Men det er også i denne periode, at der skal skabes den gnist og begejstring i gruppen, der skal til for at smitte og engagere andre i fællesskabet til at træde op ad engagementstrappen. I projektet har vi transformeret Engagementstrappen til vores egen model, som kaldes Læseblusrejsen. Læseblusrejsen kan være med til at identificere kommende fællesskaber, og illustrerer hvordan processen med dem kan realiseres. Læseblusrejsen er derfor en brugbar model i en biblioteksfaglig kontekst.

Rejsetrin med mulighed for flere rejseførere

Det er vigtigt, at biblioteket som initiativtageren er opmærksom på at give alle chancen for at trække op i Læseblusset i deres eget tempo. Samtidig skal man være opmærksom på, at biblioteket skal trække ned over tid for at give faklen videre, da Læseblusset skal være brugerdrevet. Det er en væsentlig erfaring, at aktiviteterne ikke skal være for store og fastlåste i forhold til indhold og målgruppe, da fællesskabet derved gøres afhængigt af biblioteksformidleren som initiativtager. Hvis alting er planlagt i detaljer på forhånd, bliver det nemlig svært for andre i fællesskabet at blive en del af idéen og kunne træde op ad trappen. Meld derfor ikke ud fra start, at denne aktivitet med sikkerhed kommer til at foregå i et fastlagt tidsinterval, da det kan sløve deltagernes engagement og ansvarsfølelse. Vær i stedet åben for ændringer, der bidrager til dynamik og bevægelse på engagementstrappen. Og når der kommer dynamik ind i gruppen, så er samspillet mellem biblioteksformidler og borger allerede godt i gang, og muligheden for Læseblus øges. Men vær også opmærksom på de mulige begrænsninger, når et fællesskab af forskellige årsager ikke kan eller ønsker at drage nytte af Læseblus' ideelle mål om det brugerdrevne Læseblus.

I det næste tydeliggøres processen og de steps, der kan opstå i et Læseblus, der på sigt bliver brugerdrevet. Det vil illustrere de valg og den styring, som biblioteksformidleren skal navigere i, når der er tale om brugerinddragelse.

Figur 5: Læseblusrejsen

Figur 5, Læseblusrejsen, er bygget op omkring fire felter, der som udgangspunkt udgør de samme trin som i Engagementstrappen. I *'Borger er tilskuer'* er borgeren passiv i forhold til at benytte bibliotekets tilbud, men er stadig opmærksom på tilbuddene. Dette kunne fx være når man benytter Borgerservice på biblioteket eller når man læser om biblioteksaktiviteter i lokalavisen eller i et nyhedsbrev. *'Borger som deltager'* udmøntes primært i traditionelle biblioteksarrangementer, hvor der er fokus på en formidlingsform, hvor der er en tydelig afsender og en tydelig modtager, og hvor det typisk afvikles som monolog. Feltet *'Borger er medudvikler'* dækker fortrinsvis over arrangementer, der er samskabt med andre aktører, og hvor deltagerne deltager og diskuterer i aktiviteten. *'Borger som initiativtager'* er drevet af behov og engagement fra borgere, der selv kan afvikle de forskellige aktiviteter.

Projektets empiri har vist, at som udgangspunkt er fællesskaber i *'Borger er medudvikler'* og *'Borger er initiativtager'* bevidste om det fællesskab de indgår i. Derimod er fællesskaber i *'Borger er tilskuer'* og *'Borger er deltager'* er ubevidste om det fællesskab, som de indgår i, men som Læseblus har potentiale i at udvikle.

Figuren kan på den måde tænkes som et redskab til refleksion, der identificerer og synliggør bevidste og ubevidste fællesskaber i og omkring biblioteket. Men den fremhæver også den potentielle proces, som borgerne skal igennem for at øge sandsynligheden for at gøre fællesskabet til et brugerdrevet Læseblus. De forskellige felter indeholder alle potentielle fællesskaber til igangsætning af Læseblus. For at et Læseblus skal blive brugerdrevet kræver det, at fællesskabet bliver bevidst om sig selv, og at der bliver tilført begejstring og engagement, så borgerne bliver initiativtagere på sigt. Det er vigtigt at påpege, at fællesskaber kan fungere i alle af de fire rum, og at det ikke er alle fællesskaber, hvis ideelle mål er at blive brugerdrevne med deltagerne som initiativtagere. Case 4 (krigsveteranerne) var et allerede eksisterende og fasttømret fællesskab, hvis primære behov i Læseblus kontekst viste sig at være *'deltager'*. Hvert fællesskab skal derfor involveres i en proces med det mål at tænke det ind i det rum, hvori fællesskabet har størst potentiale.

Eksempler på Læseblusrejsen

En erfaring, der byder på hele rejsen fra tilskuer til initiativtager, er case 10, hvor kaffebaren blev kontaktet af biblioteket vedr. at afholde litteraturaktiviteter. Kaffebarens stamkunder opdagede aktiviteten på forskellig vis: nogen læste om arrangementet i lokalavisen; andre så det via Facebook; andre fik det fortalt fra en ven eller en anden stamkunde etc. Her befinder vi os i det første felt, hvor de potentielle brugere er *tilskuere* til en mulig kommende Læseblus-aktivitet.

Da de ankom til den første del af forløbet på kaffebaren, var de nysgerrige på emnet og deltager nu som *deltagere*. De er dog stadig ubevidste, om det potentielle fællesskab de indgår i, da fællesskabet endnu ikke er en realitet. Til dette indledende forløb fik deltagerne fortalt, at for dem, der var interesserede, ville der blive startet nye aktiviteter op. Aktiviteter, der også var tiltænkt at blive udviklet sammen med borgerne. Dermed blev aftenen brugt til at rekruttere deltagere til det reelle Læseblus. Når de, der ønskede det, kom til det første Læseblus-møde, var de således med som *medudviklere* og dermed befandt sig i felt tre.

Mens Læseblus-aktiviteten blev afviklet, opstod der mulighed for, at biblioteksformidleren kunne trappe ned som initiativtager, da borgernes engagement steg, og de udviste *pligtvillighed* (jf. Nadja Pass' Engagementstrappe). Læseblusset placerede sig nu i felt fire, og deltagerne var nu gået fra at være tilskuere og en del af et ubevidst fællesskab, til at være bevidste om fællesskabet og samtidigt blevet medudviklere med potentiale for at blive initiativtagere. Et citat fra brugerevalueringen der viser denne Læseblusrejse sker i det følgende: *"Det er ligesom at have nogen til at holde sig i hånden, der er en opstart (...) vi er lidt ligesom en raket, der skal til at lette, vi skal lige finde vores ben."*⁴

En Læseblusrejse som tilskuer og deltager

Et andet eksempel, der viser en anden og noget kortere rejse, kan vises via case 4, krigsveteranerne.

Indledningsvis blev der opsøgt viden via ekspertinterviews vedrørende målgruppen. Læseblusset kan dermed ikke identificeres på modellen endnu, men det blev tænkt, at hvis det skulle udvikles til Læseblus, så kunne målgruppen forsøges rekrutteres via en aktivitet, hvor der var en antagelse om, at målgruppen ville finde indholdet interessant. Indstigningen var således som 'tilskuer', da den lagde op til primært at tage udgangspunkt i et foredrag, som de ville opdage via nyhedsbrev, anbefalet af en ven, pressemeddelelse eller lignende.

Til dette arrangement kom de altså via deres rolle som *tilskuere* til bibliotekets tilbud og deltog som *deltagere*. Det lykkedes at rekruttere publikum til en videre rejse, men det viste sig, at det var svært at skabe den påkrævede engagement som skal til at for at gøre gruppen til mere end *deltagere*. Derfor blev det hurtigt erkendt, at det ville blive meget svært at få skabt et brugerdrevet fællesskab med litteraturen som omdrejningspunkt, da dens potentiale i Læseblusregi 'kun' rakte til, at deltagerende var *deltagere* i Læseblusrejsen.

En Læseblusrejse fra at være deltager til medudvikler

Et tredje eksempel, der udfolder udfordringen i at gå fra *deltagere* til *medudviklere* findes i case 3, strikke-entusiaster. Selve rejsen er gået rigtig godt, og deltagerne byder ind i forhold til fortsat udvikling, selvom der indledningsvist var et forventningsmæssige benspænd. Aktiviteterne kostede

---

⁴ Projekt Læseblus – en brugerevaluering (2019), Sarah Line Thomsen og John Andersen, s. 10

nemlig 25 kr. pr gang og inkluderede kaffe og kage, og dette kunne blive set som en 'luksus'.⁵ Men samtidig kunne det også give en forventning om, at borgerne skulle underholdes af biblioteket, når der blev krævet entré.

Ikke desto mindre lykkedes det, på trods af entré og et fastlagt forløb, at få udviklet et brugerdrevet forløb; *"Det kunne godt være, at vi gik ind og var lidt mere aktive og gjorde noget selv. Det vil jeg godt stå for"*⁶. I tilfælde af, hvor biblioteket kræver betaling, skal biblioteket i endnu større grad gøre sig bevidst om at få skabt begejstring og engagement i fællesskabet. Omvendt kan betalingen og 'kaffe og kage' være med til at skabe den hygge, som kan afføde begejstring og engagement, der er nødvendig for et brugerdrevet Læseblus. I disse tilfælde var kaffen og kagen med til at sætte en scene og talte ind i en kontekst, der var indbydende og *'hyggelig'*⁷ for målgruppen. Og ud fra denne kontekst, blev der ført dialog om optrapning og nedtrapning af Engagementstrappen med det mål at lade fællesskabet udvikle sig og føre dem videre i Læseblusrejsen.

LÆSEBLUS' SUCCESKRITERIER

Projektet havde fra start tre succeskriterier, der skulle opnås. Det helt centrale var, at der skulle udvikles et koncept, der skulle baseres på de 10 prototyper, som er blevet afprøvet på de involverede biblioteker som hver arbejdede med to målgrupper. Dette koncept er blevet til inspirationsfolderen *Læseblus – fællesskaber og litteratur*, som kan findes på Slots- og Kulturstyrelsens projektbank.dk og på koegebib.dk/virksomhed/projekter.

Det andet succeskriterie har været, at fire ud af fem biblioteker i 2019 skulle have aktiviteter, der støtter op omkring det udviklede koncept. Fire ud af fem biblioteker havde i starten af 2019 stadig aktiviteter (Køge, Næstved, Slagelse, Sorø), der er knyttet til deres afprøvelse af prototypen. Derudover har tre ud af fem biblioteker (Sorø, Bornholm, Køge) udviklet nye aktiviteter efter endt projektperiode, der baserer sig på det færdige koncept. Endelig er der ét bibliotek (Næstved), hvis ene målgruppe i projektet nu er blevet til et generelt indsatsområde for hele biblioteket i 2019 som en afledt effekt af den borgerinddragende metode.

De sidste succeskriterie var, at minimum 75 personer skulle inddrages i projektet. I alt har Læseblus' lokale projekter involveret 112 personer.

KONKLUSION

Projektet har vist, at Læseblus-aktiviteter kan være med til at skabe og initiere brugerdrevne læseaktiviteter. I det næste vil der konkluderes på forskellige aspekter, der har gjort sig gældende i projektet. De forskellige konklusioner knytter sig til projektets udbytte, de valgte metoder, og organisationsstrukturen.

Læseblus' udbytte

Projektet er kommet frem til flere udbytter og leverancer, hvor de helt håndgribelige er nærværende slutrapport, inspirationskataloget, samt den eksterne evaluering af brugerne af Læseblus. Inspirationskataloget er tiltænkt biblioteksformidlere, der skal til at arbejde med

---

⁵ *Projekt Læseblus – en brugerevaluering* (2019), Sarah Line Thomsen og John Andersen, s. 14

⁶ *Projekt Læseblus – en brugerevaluering* (2019), Sarah Line Thomsen og John Andersen, s. 14

⁷ *Projekt Læseblus – en brugerevaluering* (2019), Sarah Line Thomsen og John Andersen, s. 13

Læseblus og borgerinddragelse. I kataloget bliver Læseblus-metoden kort præsenteret, og de elementer, der virkede bedst i forhold til udviklingen af Læseblus-aktiviteter, fremhæves.

Denne slutrapport er gået mere i dybden med metoderne og erfaringerne deraf og beskriver dermed både Læseblus' udbytte i form leverancer, men er i ligeså stor grad en beskrivelse og analyse af projektets valg og proces. Den eksterne evaluering af brugerne af Læseblus undersøger, hvad brugernes udbytte har været, og deres oplevelse af at være med i projekt Læseblus. Evalueringen tager udgangspunkt i fem ud af de ti målgrupper og er udarbejdet af cand.soc. Sarah Line Thomsen og sociolog og professor ved RUC John Andersen.

Via de udvalgte og afprøvede metoder gennemgår slutrapporten, hvordan biblioteket bedst muligt adapterer metoderne i biblioteksregi, og hvordan de kan være med til at gøre arbejdet med borgerinddragelse og således Læseblus mere tilgængeligt på de lokale biblioteker.

Figur 4 *Bibliotekets og brugernes rolle* side 12– er en model, der kan bruges, når der skal arbejdes strategisk med nye målgrupper og bibliotekets engagement. Den er med til at tydeliggøre, hvorvidt, de valgte aktiviteter kan føre til brugerdrevne Læseblus i forhold til bibliotekets og borgerens rolle.

Figur 5 *Læseblusrejsen* side 15, der er særligt udviklet i projektet, illustrerer den potentielle rejse som fællesskaber skal på for at blive til brugerdrevne Læseblus, og hvordan borgerens og biblioteksformidlerens roller kan op- og nedjusteres i forhold til den aktuelle målgruppe.

Figur 4 og 5 kan ses som strategiske værktøjer, der er med til at diskutere og anskueliggøre, hvilke slags fællesskaber, der kan blive til brugerdrevne Læseblus, og hvilke målgrupper, der evt. skal arbejdes med i en anden biblioteksfaglig kontekst end Læseblus.

Det har været helt tydeligt, at det er helt centralt, at man som opsøgende bibliotek er opmærksom på, hvilke slags fællesskaber, man opsøger. Projektet har blandt andet tydeliggjort, at det kan være gavnligt at skelne mellem ubevidste og bevidste fællesskaber. Via arbejdet med prototyperne i projektperioden har det vist sig, at der er størst sandsynlighed for at etablere Læseblus i de ubevidste fællesskaber, hvor biblioteket dermed er til at etablere fællesskabet og agerer initiativtager i opstarten af fællesskabet, men hvor der samtidig er stor opmærksomhed på, at der skal trappes ned og depechen skal gives videre til borgerne på sigt. Derfor er sandsynligheden for at kunne initiere et brugerdrevet læsefællesskab størst, når man tager udgangspunkt i ubevidste fællesskaber, gør dem opmærksomme på potentialet i gruppen og dermed gør dem til et bevidst fællesskab.

Læseblus-aktiviteter skal agere relationelt og inddragende med borgere. Man kan derfor ikke på forhånd entydigt konkludere om, hvorvidt den ene eller anden type målgruppe kan fungere i en Læseblus-aktivitet, og hvordan deres Læseblusrejse bliver. Samtidig har Læseblus vist, at den brugerinddragende metode med dens iterative processer ikke giver et repræsentativt billede af målgrupper, men i større grad sandsynliggør muligheden for samspil mellem det enkelte bibliotek og den enkelte målgruppe.

Der skal være opmærksomhed på, hvordan litteraturen bruges som omdrejningspunkt for at initiere et fællesskab. Her har projektet skelnet mellem at bruge litteraturen som middel og bruge litteraturen som mål. Konklusionen er, at når litteraturen fungerer som mål, så kræver det som udgangspunkt, at fællesskabet faciliteres, og det har i projektets prototyper oftest været med biblioteket som facilitator. Da bibliotekets rolle qua faciliteringen er høj og brugerens rolle lav, har det vist sig at være svært at gøre disse typer af fællesskaber brugerdrevne. Når litteraturen

derimod bruges som middel har det vist sig, at det er mere indbydende for fællesskabet at overtage styringen af fællesskabet. Denne problematik er særlig væsentlig at være opmærksom på, da litteratur som mål kan afspore Læseblus' fulde potentiale for brugerdrevne læsefællesskaber.

Læseblus og Design Thinking – øje for tankegangen

Det har vist sig, at de største udfordringer ved brug af Design Thinking også har været noget af det mest banale; nemlig at få borgerne inddraget tidligt i processen, så de kunne være med til at indgå og udvikle Læseblus-aktiviteterne. Som figur 4, Bibliotekets rolle og brugerens rolle afspejler, har flere af prototyperne vist sig at give biblioteket – og ikke borgeren – en for stor rolle i forhold til aktiviteten og brugerens rolle. Dette er en udfordring, når målet er at skabe brugerdrevne aktiviteter. Kunsten i sådanne forhold er dermed at finde en vej, hvorpå biblioteksformidleren trapper sin egen rolle ned og borgernes rolle op.

Læseblus' metoder kan være tidskrævende og svære at få klarlagt på forhånd, inden kontakten er etableret med målgruppen. Og selv efter kontakt kan der stadig være et diffust billede af tidsressourserne. Nogle Læseblus har lykkedes med færre resurser, mens andre – mere resursetunge forløb - har vist sig at lykkes i mindre grad. Sandsynligheden for en vellykket etablering af Læseblus vil øges ved at sætte sig ind i tankesættet bag Læseblus, som godt kan være væsentligt anderledes end det, som allerede eksisterer hos biblioteksformidleren. Prototyperne i udviklingen har vist, at det netop er der, hvor tankesættet er kommet mest ind under huden hos biblioteksformidleren, at Læseblus er blevet afviklet bedst i forhold til undersøgelsen af metoderne. Samtidig viser projektet, at man kun kan tage tankesættet til sig, hvis det afprøves – og ikke blot udforskes på papiret. Der skal derfor også være en accept af, at begyndende Læseblus, der ikke munder ud i aktiviteter på sigt stadig ses som læringer fra biblioteket, da denne erfaring netop er endnu en proces i den iterative fase.

Læseblus – projektets konklusioner i lyset af den valgte projektstyring

At forstå projekts konklusion og validitet kræver selvfølgelig også, at der reflekteres over, hvordan resultaterne i Læseblus blev udviklet, afprøvet og indhentet qua projektets valgte organisationsstruktur med lokale projektledere og lokale projekter.

Projektets organisationsstruktur lagde op til lokal autonomi og lokal projektledelse. Målet med det var at skabe lokale prototyper til udvikling af Læseblus, der kunne være relevante for de involverede biblioteker isoleret set (fx knyttet an i bibliotekernes lokalstrategiske perspektiver).

Den lokale autonomi har været med til at skabe energi om projektet grundet dens lokale relevans, men det har samtidig vist sig at give nogle udfordringer i forhold til overordnet projektledelse. Dette har blandt andet vist sig ved forskellige måder at tilgå lokale behov på og ved, at de forskellige prototyper accelererede i forskellige tempi i forhold til en overordnet tidsplan. Dette har udfordret den tværgående læring.

De tre internater og fem gruppedage var særdeles udbytterige i forhold til videndeling fra lokale prototyper og udvikling af det overordnede projekt Læseblus. Disse dage fungerede til en vis grænse også i forhold til at få prototyperne tilbage på sporet, hvis de begyndte at afvige fra projektets formål. Der var her mulighed for at genfortælle i projektgruppen, at lokale projekter skulle samle empiri via metodeprocesser, og derfor have primært fokus på proces (indsamle viden og udvikle Læseblus-metode). De lokale projekter skulle kun i mindre grad have fokus på et lokalt resultat, også selvom den enkelte aktivitet var en øjeblikkelig succes i en lokal kontekst.

Samlet vurderer projektet dog, at autonomier har skabt bredden i projektets erfaringer. Men det er en opmærksomhed, at grundet den høje grad af lokal autonomi, har projektet givetvis skabt en større læring og viden lokalt, end det systematisk har været muligt at indsamle inden for projektets ressourceramme - og således hvad denne rapport retfærdiggør.

Projektets anbefalinger til kommende Læseblus

Projektet har udviklet et inspirationskatalog til biblioteker og biblioteksformidlere, der vil inspirere via metoder og udvalgte cases til nye Læseblus, der kan blusse op i det ganske land. Denne folder kan findes via KøgeBibliotekernes hjemmeside.

<https://www.kogebib.dk/virksomhed/projekter>